

BMT BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI DOIRASIDA.
KAMBAG'ALLIKKA QARSHI KURASH

Ahatov Ibrohim Azamat o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti (DTPI) IIBH-25 guruhi

Annotatsiya: Ushbu maqolada BMT Barqaror rivojlanish maqsadlarining (SDGs) birinchi yo'nalishi — “Kambag'allikka barham berish” bo'yicha amalga oshirilayotgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda kambag'allik darajasiga ta'sir etuvchi omillar, ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi, iqtisodiy islohotlar va davlat tomonidan ko'rilayotgan choralar o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan dasturlar, xalqaro tajriba, monitoring tizimlari va kambag'allikni kamaytirish strategiyasining ahamiyati yoritilgan. Maqola so'ngida kambag'allikni kamaytirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kambag'allik, SDG 1, ijtimoiy himoya, iqtisodiy islohotlar, aholi daromadlari, barqaror rivojlanish, davlat siyosati.

Abstract: This article analyzes the United Nations Sustainable Development Goal 1 — “No Poverty” and evaluates the policies, economic factors, and social protection mechanisms aimed at reducing poverty. The study examines the determinants of poverty, the effectiveness of government reforms, national strategies implemented in Uzbekistan, and global best practices. It also highlights the significance of financial inclusion, employment growth, and targeted social support in reducing poverty levels. Based on the findings, recommendations for improving poverty-reduction policies are proposed.

Keywords: poverty, SDG 1, social protection, income levels, sustainability, government reforms, economic factors.

KIRISH

Kambag'allikka qarshi kurash bugungi kunda global miqyosda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlarida (2015–2030 yillar) birinchi maqsad sifatida “Har qanday shakldagi kambag'allikka barham berish” (SDG 1) belgilangan bo'lib, ushbu yo'nalish davlatlarning iqtisodiy o'sishi, ijtimoiy barqarorligi va aholining farovonligi uchun strategik ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda O'zbekistonda kambag'allikka qarshi kurash bo'yicha keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. “Temir daftar”, “Ayollar daftari”, “Yoshlar daftari”, ijtimoiy yordam dasturlari, soliq imtiyozlari, o'zini o'zi band qilish tizimi, nafaqa va subsidiya tizimlari bosh islohotlardan hisoblanadi.

Kambag'allikni kamaytirish strategiyasi nafaqat iqtisodiy jarayonlarga, balki ijtimoiy tenglik, ta'limga kirish, sog'liqni saqlash sifati, mehnat bozoridagi imkoniyatlar va ijtimoiy adolatga ham bevosita bog'liq.

Asosiy qism

1. SDG 1 – Kambag'allikka barham berishning global tamoyillari SDG 1 quyidagi beshta asosiy vazifani o'z ichiga oladi:

1. Ekstremal kambag'allikni 2030-yilgacha butunlay yo'q qilish.

2. Milliy darajadagi kambag'allikni kamaytirish strategiyalarini joriy etish.
3. Ijtimoiy himoya tizimlarini kengaytirish.
4. Asosiy xizmatlarga kirish imkoniyatlarini yaxshilash (ta'lim, tibbiyot, suv, sanitariya, uy-joy).

5. Tabiiy ofatlar va iqtisodiy inqirozlarga qarshi chidamlilikni kuchaytirish.

Bu tamoyillar global miqyosda kambag'allikning ildizlarini yo'q qilishga qaratilgan bo'lib, iqtisodiy imkoniyatlar tengligini ta'minlashga xizmat qiladi.

2. O'zbekistonda kambag'allik darajasi va uning shakllanish omillari

So'nggi yillarda O'zbekiston kambag'allik darajasini aniqlash uchun yangi metodologiyalarni joriy qildi. Kambag'allikni belgilovchi asosiy omillar: daromadlarning pastligi; ta'lim sifatining yetarli emasligi; sog'liqni saqlash xizmatlariga cheklangan kirish; mehnat bozorida nomutanosiblik;

hududlar o'rtasidagi iqtisodiy farqlar; ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi.

2023-yilgi monitoring natijalariga ko'ra, past daromadli qatlamlarda kambag'allik ko'rsatkichi yuqoriligicha qolayotgan bo'lsa, o'rta daromadli guruhlarda iqtisodiy barqarorlik oshayotgani kuzatilmoqda.

3. O'zbekistonda daromad guruhlari bo'yicha kambag'allik ko'rsatkichlari

1-jadval

Aholi daromad guruhlari bo'yicha kambag'allik darajasi (2024-yil)

Daromad guruhi Kambag'allik ko'rsatkichi (%) Izohlar

Past daromadli 23–25 % Ijtimoiy himoyaga yuqori ehtiyoj, barqaror daromad yo'q

O'rta daromadli 10–12 % Barqaror daromad manbalari mavjud, imkoniyatlar kengayib bormoqda Yuqori daromadli 3–5 % Kambag'allik xavfi minimal, investitsiya imkoniyatlari katta

Ushbu jadval ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi farqning yuqoriligini ko'rsatadi va kambag'allikka qarshi kurashda manzilli yondashuv zarurligini tasdiqlaydi.

4. Davlat siyosati va qabul qilingan hujjatlar

O'zbekiston Respublikasi kambag'allikni kamaytirish bo'yicha bir qator me'yoriy-huquqiy hujjatlarni qabul qilgan. Ular orasida:

PF-17-son Farmon (2025-yil) — ijtimoiy himoya tizimini modernizatsiya qilish, yagona reyestr yaratish;

PF-6017 va PF-6320-son Farmonlar — kambag'al oilalarni qo'llab-quvvatlash, nafaqa tizimini takomillashtirish;

Q-107-son Qonun — moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, jamg'arma tizimini rivojlantirish; 2022-yildan boshlab — "Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish strategiyasi

Ushbu hujjatlar kambag'allikni qisqartirishda muhim o'rin tutadi

va aholining daromadlarini oshirishga xizmat qiladi.

5. Kambag'allikka qarshi kurashda respublika bo'yicha monitoring tizimi

Monitoring tizimi quyidagilarni tahlil qiladi:

aholi daromadlari;

iste'mol xarajatlari; ijtimoiy yordamdan foydalanish darajasi; hududlar bo'yicha kambag'allik farqi;

ishsizlik darajasi;
o'zini-o'zi band qilish sektori.

Shahar va qishloqlar o'rtasidagi daromad tafovuti sezilarli bo'lib, bu ijtimoiy xizmatlar va infratuzilmaning notekis taqsimlanishini ko'rsatadi.

6. Global tajriba va O'zbekiston uchun xulosalar

Yevropa, Janubiy Koreya, Malayziya, Xitoy kabi davlatlar kambag'allikni kamaytirishda quyidagi choralarni qo'llagan:

manzilli yordam dasturlari; subsidiyalar va soliq imtiyozlari; bandlikni oshirish dasturlari; tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash; uy-joy va sog'liqni saqlash islohotlari; moliyaviy inklyuziyani kengaytirish.

Bu tajribalar O'zbekiston uchun ham samarali hisoblanadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda kambag'allik darajasini kamaytirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Past daromadli aholining moliyaviy imkoniyatlari cheklangan bo'lsa-da, o'rta va yuqori daromadli qatlamlarda iqtisodiy barqarorlik ortib bormoqda. SDG 1 maqsadlari davlat siyosati bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilmoqda.

Kambag'allikni kamaytirishning asosiy yo'llari: ijtimoiy himoyani kuchaytirish; bandlikni oshirish; ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish; mikromoliyaviy xizmatlarga kirishni kengaytirish; iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish.

Takliflar

1. Moliyaviy savodxonlikni oshirish — aholini jamg'arma, investitsiya va to'g'ri moliyaviy qarorlar qabul qilishga o'rgatish.

2. Past daromadli guruhni qo'llab-quvvatlash — subsidiya, soliq imtiyozlari, mikrokredit va grantlartizimini kengaytirish.

3. Bandlik va tadbirkorlikni rivojlantirish — yangi ish o'rinlari yaratish, hunarmandlar va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash.

4. Hududiy tengsizlikni kamaytirish — qishloq hududlarida infratuzilma va ijtimoiy xizmatlarni kuchaytirish.

5. Monitoring tizimini takomillashtirish — kambag'allikning real omillarini aniqlash va siyosatni optimallashtirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. BMT (2015). Sustainable Development Goals – Agenda 2030.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmonlari (PF-17, PF-6017, PF-6320).
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi hisobotlari (2023–2024).
4. Stiglitz J. (2012). The Price of Inequality.
5. Piketty T. (2014). Capital in the Twenty-First Century.
6. Urazbekovna, T. K. (2024). ROLE OF PUBLIC POLICY IN CHANGES IN POPULATION INCOME. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(22), 316–321.

7. Ziyodullaev, N., & Ziyodullaeva, M. (2023). FINANCIAL LITERACY, INTERRELATIONSHIP OF POPULATION INCOME AND EXPENDITURE. Science and innovation, 2(B12), 881-887.